

ning betænkeligere og mere stridende imod Retfærdigheden end en ligefrem Expropriationslov, thi naar der er Tale om at berøve en Mand hans Eiendomsret og give ham, hvad man mener er fuldstændig Erstatning, bevarer man dog Princippet om Rettighedernes Ukrænkelighed. Det er klart, at selv om det ikke fandtes udtalt i Grundloven, at Eiendomsretten ikke kan afløses uden imod fuldstændig Erstatning, vilde dog ingen retfærdigt tænkende Mand falde paa at bære sig anderledes ad, og det har altid været Meningen ved tidligere Behandlinger af denne Sag at give Godseieren, hvad man ansaa for fuldstændig Erstatning, idet kun Skjønnets har været forskjelligt hos de forskjellige Medlemmer. Nogle have ment, at tre Fjerdedele, Andre at to Trediedele af Salgsværdien var fuld Erstatning, og de Indskrænkninger, der paahvilede dette Gods, maatte taxeres efter de Førstes Mening til en Fjerdedel, efter de Sidstes Mening til en Trediedel af Godslets Værdi; men Princippet om Rettighedernes Ukrænkelighed har i alt Fald været bevaret. Her kommer derimod for første Gang et Lovforslag frem, som gaar ud paa at berøve visse Personer de Rettigheder over deres Eiendom, som de utvivlsomt i Lovens Medfør have udøvet, og indrømme andre Personer disse Rettigheder over dette Gods, Rettigheder, som disse andre Personer aldrig have havt. Det er efter min Mening i Virkeligheden en Begyndelse til Expropriation, men som har det Særegne, at det er en Expropriation uden Erstatning. Dette er for mig en fuldkommen fyldestgjørende Grund til at afgive min Stemme imod denne Lov. Jeg kan meget vel forstaa, at Skjønnets kan stille sig forskjelligt, naar man vil berøve en Mand hans Eiendom, som er behæftet med visse Indskrænkninger, Skjønnets om, hvor høit Eiendommen og Indskrænkningerne maa taxeres; men jeg kan ikke forstaa, hvorledes man kan anse det foreneligt med Retfærdighed at berøve en Mand visse Rettigheder over hans Eiendom og henlægge Rettighederne til andre fysiske Personer uden at give Erstatning derfor til dem, hvem man berøver dem. Det er imidlertid ikke min Mening, at de Bemærkninger, jeg her har tilladt mig

at fremføre, skulde have Indflydelse paa Thingets Afstemning. Jeg er meget mere overbevist om, at de ikke ville have det; thi det ærede Thing har jo fundet, at det ikke kan dele saadanne Betæneligheder; men derfor skal jeg ogsaa i de Betragtninger, jeg nu yderligere skal tillade mig at fremføre, ganske forlade min egen personlige Opfattelse, som jeg tror tilstrækkelig at have klaret ved de faa Bemærkninger, jeg har gjort, og derefter tillade mig at betragte denne Lov, saaledes som den maa tage sig ud for de Herrer, der udgjøre Flertallet i denne Sal. Jeg skal udtrykkelig bede bemærket, at jeg i alle de Betragtninger, jeg nu herefter vil gjøre gjældende, kun vil gaa ud fra saadanne Retstbetragtninger og Betragtninger om det Hensigtsmæssige, som de ærede Medlemmer af Flertallet baade gennem enkelte fremragende Medlemmer iblandt dem og ved tidligere Afstemninger i denne og beslægtede Sager ligefrem har vedkjendt sig. Jeg vil da sige for det Første, at dette Lovforslag efter min Mening indeholder en Uretfærdighed ikke blot imod Godseierne, men ogsaa imod den største Del af Bondestanden selv og er aldeles stridende imod de Retgrundsaetninger, som ere stillede i Spidsen af den ærede Forslagsstiller selv, da han indbragte sit Forslag iforsjor, i 1869. Det vil være i frisk Erindring, hvorledes det dengang blev sagt af den ærede Forslagsstiller, at han ganske forlod det Standpunkt, at de enkelte Fæstefamilier skulde have nogensomhelst Ret over Fæstegodsset, nogetsomhelst Krav paa Naadighed udover den Besiddelse, de havde, men at det var Fæstebondestanden som Helhed, Bondestanden som saadan eller, som han ogsaa udtrykte det, Staten paa Bondestandens Vegne, som havde en Rettighed over dette Gods, hvilken Rettighed man altsaa nu vilde afløse. Nu forekommer det mig at være en ganske simpel og naturlig Sag, at, naar der er Tale om Afløsning af en Rettighed, saa maa Erstatningen, Beberlaget for Retten tillægges de selv Samme, som have Retten. Der er i mine Tanker ingen Mening i at sige: Vi erkjende, at de enkelte Familier ingen Ret have, men vi paastaar, at det er Staten som saadan, der har denne Ret, Fæstebondestanden, Staten paa